

IZ PERSONALNOG ARHIVA ZASLUŽNIH MUZEALACA: JOŽA LADOVIĆ

JOZEFINA DAUTBEGOVIĆ □ Muzejski dokumentacijski centar, Zagreb

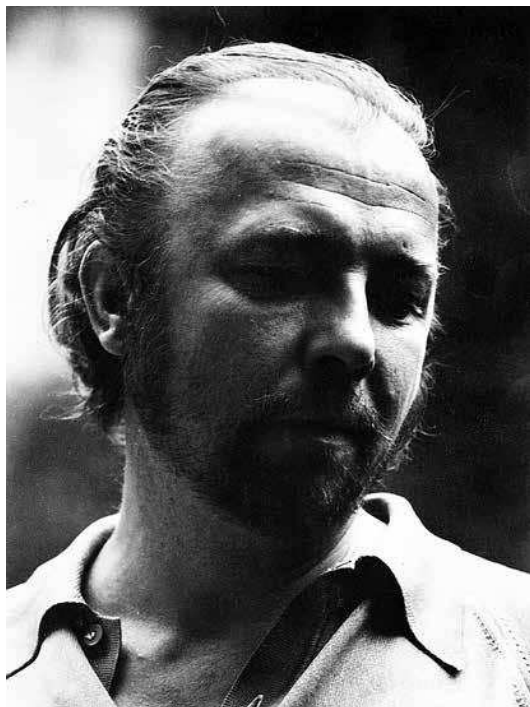

sl.1. Portret Jože Ladovića u vrijeme postava izložbe *Počeci ustanka na području Zagreba*, Muzej grada Zagreba, 1961.
snimio: Josip Vranić

sl.2. Portret Jože Ladovića.

sl.3. Konzervator Joža Ladović na terenu, oko 1960., Arhiv Ladović

sl.4. Joža Ladović uz svoj plakat s izložbe u Radničkom sveučilištu "Moša Pijade", 1965., Arhiv Ladović

Za Personalni arhiv zaslužnih muzealaca Muzejskoga dokumentacijskog centra danas (10. travnja 2003.) razgovaramo s gospodinom Jožom Ladovićem u njegovu domu.

JOZEFINA DAUTBEGOVIĆ: Što biste nam najprije rekli o sebi? Tko ste vi, zapravo?

JOŽA LADOVIĆ: Pitanje je zbilja teško, odmah me na početku zbunilo. Tko sam ja? Gornjograđanin sam, povjesničar umjetnosti, konzervator i – pomalo starim.

J. D.: Za početak nam recite nešto o svom školovanju. Što je presudno utjecalo na vaš izbor zanimanja?

J. L.: Pohađao sam klasičnu gimnaziju u kojoj smo imali glumačku grupu, pa smo u 7. i 8. razredu priređivali predstave, i to klasične, primjerice Tita Marcija Plauta, koje sam ja režirao. Jedan od naših glumaca bio je i Relja Bašić. To je on vjerojatno zaboravio, ali ja nisam. Nakon završene gimnazije zapravo sam mislio otići u kazalište, to više što sam već nekoliko godina bio kazališni statist i taj mi je svijet bio nekako drag i simpatičan. Međutim, kako nismo uvijek slobodni u izboru svog zanimanja, i mene su natjerali da se upišem na Filozofski fakultet, pa kad ga završim, mogu se baviti čim god želim, *ali najprije sam trebao imati kruh u rukama*. Na Filozofskom sam fakultetu upisao povijest umjetnosti. Prva mi se godina svjela – profesori su bili dragi i simpatični, a osim toga, postao sam i demonstrator. Odlučio sam ostati na Fakultetu, pa sam 1953. diplomirao. Eto, to je, recimo, sve o mojem školovanju.

J. D.: Jeste li jedinac? Što su radili vaši roditelji? Opišite nam svoje djetinjstvo.

J. L.: Nisam jedinac, imam dvije sestre koje su još žive i koje su mi drage – povezani smo pravom obiteljskom ljubavlju. Tata je bio litograf i radio je u Statističkom uredu, a mama je bila kućanica. U doba mojeg djetinjstva sve je bilo drukčije nego danas, bilo je vrlo lijepo. Jednom sam napisao osvrt o svom sretnom djetinjstvu na Gornjem gradu, koji je bio objavljen u *15 dana* i u kojemu sam pokušao sumirati svoje doživljaje iz djetinjstva.

J. D.: Kad je riječ o profesorima na Fakultetu, tko je imao znatniji utjecaj na vas?

J. L.: Bio sam demonstrator profesorima Gamulinu, Prelogu i Jiroušku. Svaki je na svoj način utjecao na mene, iako sam na teren najčešće išao s prof. Prelogom, koji me kasnije zaposlio u Konzervatorskom zavodu. Bio je prema meni zbilja drag i srdačan i zahvalan sam mu što sam dobio stalni posao.

sl.5. Joža Ladović tumači Picassovu sliku polaznicama Radničkog sveučilišta "Moša Pijade", oko 1960., Arhiv Ladović

J. D.: Kako ste se odlučili za konzervatorsku struku?

J. L.: Nisam se ja odlučio. Sudbina je tako odredila. Kad sam kao student išao na teren, među ostalim mjestima i u Poreč, ondje je bio i profesor Prelog. Na terenu sam se više bavio konzervatorskim poslom nego povjesničarsko-umjetničkim. Dakle, risao sam profile i obavljao sve što je trebalo. Profesor Prelog je tada zaključio kako bih, zapravo, mogao biti koristan u konzervatorskoj službi – i zaposlio me.

J. D.: Postoje mnoge knjige, monografije i katalogi izložaba u kojima piše *Postav: Joža Ladović*. Dakle, uz konzervatorski posao, ipak ste se bavili i muzejskim.

J. L.: Da, početak moga likovnog angažmana pao je u vrijeme kada Zagrebački velesajam još nije imao mogućnost multipliciranja slova na suvremeni način nego je sve bilo pisano rukom, a ja sam kao student znao lijepo pisati. Tada me pokojni slikar Benković pozvao da na Velesajmu pomažem pisati reklame i natpise. Usto, na tom smo poslu dobro zaradili.

Kad je Ljubo Babić postavljao *Parišku izložbu srednjovjekovlja* u Zagrebu (*Izložbu srednjovjekovne umjetnosti naroda Jugoslavije*, Pariz, 1950.; nap. ur.), zamolio je Benkovića da mu napiše legende. A Benkoviću se nije dalo pisati legende, pa je pozvao mene. I tako sam došao do Babića. Sjećam se da me primio u uredu u Umjetničkom paviljonu, dao mi plosnato pero i rekao: *Evo, tu vam je pero, napišite mi R, S i O jer I može napisati svaki idiot*.

Napisao sam R, S i O, on ih je pogledao, nije bio baš oduševljen, ali je prošlo. I tako sam napisao legende za tu izložbu. Zanimljivo je da sam tada prvi put došao na ideju o postavljanju izložbe jer mi se sviđalo kako to radi Babić, koji je imao određeno iskustvo iz kazališta. Te velike gipsane odljeve trebalo je smjestiti nekamo u Paviljon. Pažljivo ih je odabirao, gledao vizure, puzao po podu da vidi koja bi visina odgovarala djeci...

Vidio sam da on to radi s dušom i srcem, iako nam je uvijek znao reći: *To vam nitko neće cijiniti*. I to je istina. Tada sam prvi put naučio nešto o izložbama.

Poslije, kad sam završio fakultet, upoznao sam se s Vilkom Gecanom, i to posredovanjem njegove supruge koja je radila na blagajni Umjetničkog paviljona baš za izložbu koju sam spomenuo. On me zbilja oduševio – i kao čovjek, i kao slikar. Krasna osoba, zahvalan sam sudbini da sam ga upoznao i da smo se toliko sprijateljili da me prihvaćao kao sina. Bilo je lijepo živjeti s njim. I, što je još ljepše, Gecan je u meni vidio slikara i dao mi je svoju paletu, kistove i štafelaj. Želio je da nekako nastavim njegovo slikarstvo. Bavio sam se Gecanom i napravio sam veliku retrospektivnu izložbu u Modernoj galeriji, evo, pogledajte katalog. To je bila prva retrospektivna izložba koju sam napravio, a održana je 1964. Za nju sam prikupio materijal i postavio je. Dakle, kompletna likovna komponenta te izložbe bila je moja. Nakon toga, tijekom posljednjih pedeset godina, tih je izložaba bilo vrlo mnogo, ni sam ne znam koliko. Pokušavao sam srediti podatke o njima, ali bilo ih je više od stotinu i jednostavno ne znam gdje sam ih sve radio. No činjenica je da treba razlikovati izložbe koje su puko postavljanje slika u zadani prostor od izložaba za koje sam

sl.6. Josip Ladović u radu na crtanom filmu - retuširanje, 1953.

sl.7. U funkciji predavača za estetski odgoj i opće obrazovanje Ladović vodi polaznike Više radničke Škole 'Moša Pijade' pri Radničkom sveučilištu po Strossmayerovoj galeriji starih majstora, 1958.

rješavao prostor, mobilijar, rasvjetu itd. i koje sam popratio svojim katalogom i plakatom. Dakle, postoji velika razlika između "običnih", malih izložaba i onih velikih, koje su često bile zbilja impozantne. Jedna od takvih impozantnih izložaba bila je ona što sam je postavljao za Leksikografski zavod. I ta je održana u Umjetničkom paviljonu, a gostovala je u Kijevu, Parizu i drugdje.

J. D.: Kako se zvala ta izložba?

J. L.: Mislim da je njezin naslov bio *500 godina leksikografije*.

J. D.: Što osjećate, u čemu ste se najpotpunije ostvarili? Jeste li slikar, konzervator ili povjesničar umjetnosti specijaliziran za koncepcije i rješavanje novih postava?

J. L.: Ne bih želio zvučati prepotentno, ali mislim da povjesničari umjetnosti vode premalo brige o likovnosti. Previše su zaokupljeni "papirnatim" podacima – datumima i sl. Međutim, ni slikari često ne priznaju muzealcima pravo da inzistiraju na nekoj zamisli. Sjećam se zgrade kad je Edo Kovačević radio izložbu u Etnografskome muzeju. Ondje su izradili nekakve koševe. Edo je odabrao dva koja su mu se činila likovno najboljima, a ostale je premjestio u hodnik. Kad je drugi dan došao, vidio je da su kustosice ponovo vratile sve koševe natrag. Bio je bijesan, čak i grub: *Kako, k vragu?! Vidite da su ti koševi svi jednaki, a vi hoćete baš sve!* Dakle, ne bih želio omalovažavati posao muzealaca, ali ne želim ih ni pretjerano braniti jer često inzistiraju na nečemu što nema likovne veze s izložbom. Neke su mi izložbe ostale u lijepom sjećanju jer su uspjela kombinacija jednoga i drugoga. Mislim na izložbe u Dubrovniku i Zadru, izložbu o isusovačkoj baštini itd.

J. D.: Izuzetno ste mnogo radili, vidim da ste radili i za izložbu *Mir i dobro*.

J. L.: Mnogo sam radio u Umjetničkom paviljonu, ali i u Modernoj galeriji, u Muzeju grada Zagreba, u Povijesnome muzeju, u Muzeju za umjetnost i obrt, zapravo ne znam nijedan zagrebački muzej za koji nisam radio.

J. D.: Vidjela sam vaš postav u Arheološkome muzeju u Zagrebu. To su drukčiji izložci, kako se to uklapa u vaš način rada?

J. L.: Nije to drukčije, znate. Postavljao sam i izložbu puhova i svakovrsne druge izložbe. Stvarno ima mnogo različitih izložbenih predmeta. Među mojim katalogima ima dosta onih koji pripadaju takvim manjim izložbama.

J. D.: Možete li izdvojiti neku izložbu što ste je postavljali, a znači vam nešto posebno i vaše je životno ostvarenje?

J. L.: Mislim da je takva izložba ona koja je održana u Strasbourgu. Bila je to izložba koja je trebala pokazati svijetu kakva je situacija u Hrvatskoj nakon agresije. I to smo uspjeli pokazati – evo, vidite, tu je taj katalog, samo je on tiskan u Italiji pa je gospodin pogriješio... Međutim, bilo je zanimljivo. Europa je ipak nešto vidjela, saznala nešto o nama. Tekst je napisao Katušić, a ja sam bio autor likovnog postava.

J. D.: Što biste izdvojili od svojih restauratorskih radova?

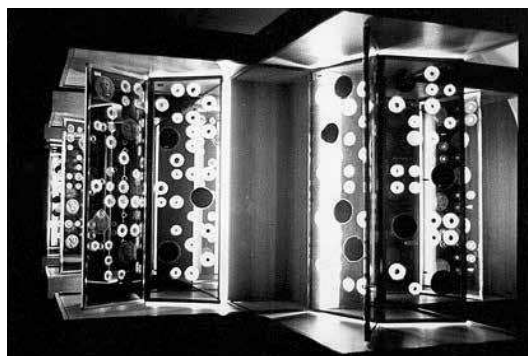

sl.8. Pokretna izložba Muzeja grada Zagreba
Počeci ustanka na području Zagreba,
postavljena je u auli Gradske vijećnice grada
Zagreba, Trg Stjepana Radića 2, 1961.

J. L.: Nisam radio izravni restauratorski posao. Radio sam konzervatorski posao, što je mnogo ozbiljnije jer gdje god bismo na terenu pokušali spasiti spomenike, dolazili smo u sukob s vlastima ili s privatnim osobama. Ljudi su na neki način bili grubo prema svojoj spomeničkoj baštini, a mi smo pokušavali učiniti sve što smo mogli. Neko sam vrijeme bio konzervator za Zagreb. Kad se danas osvrnem na taj svoj posao, sve mi se to čini tužnim i žalosnim. Sjećam se da je susjed koji stanuje iznad mene htio na krov postaviti antenu. Rekao sam mu: *Susjede, ne mogu vam to dopustiti, ja sam konzervator. Pa kako će to izgledati?!* Shvatio je da sam malo "pomaknut" i nije htio inzistirati na tome. A danas na svakoj kući imate ne samo antene, nego i metalne tanjуре. Danas se više ne pazi na mnoge stvari na koje se u moje vrijeme itekako pazilo. U tisku sam često dolazio u sukob ne samo s publikom nego i s konzervatorima. U vrijeme kad su htjeli maknuti Zvezdarnicu, tome sam se oštro usprotivio jer sam smatrao da je ona dio naše povijesti i našega spomeničkog bogatstva.

sl.9. Stalni postav Egipatske zbirke, Arheološki muzej Zagreb, 1974. Fotodokumentacija Arheološkog muzeja Zagreb

sl.10. Stalni postav Numizmatičke zbirke, Arheološki muzej, Zagreb prema koncepciji Zdenke Dukat i Ivana Mirnika postavio Joža Ladović, 1978., Arhiv Ladović

sl.11.-12. Izložba 100 godina bilježenja zvuka, Muzej grada Zagreba

sl.13. Dvorana VII., Život na Gradecu u XVIII. st. U plitkim vitrinama izložene su u sredini dvorane cehovske zastave, a ispod njih cehovske škrinje, 1977.

snimio: Josip Vranić, MGZ fototeka

sl.14. Dvorana VIII., stalni postav Muzeja grada Zagreba, Zagreb u vrijeme Hrvatskog narodnog preporoda 1977.

snimio: Josip Vranić, Fototeka MGZ

I, eto, hvala Bogu, ostala je. To mi je drago, lijepo se toga sjetiti.

J. D.: Kako je bilo postavljati izložbu o blagu dubrovačkih riznica, na kojoj je bilo mnoštvo vrijednih predmeta? Kako ste pronalazili rješenja za različite probleme?

J. L.: Bilo je zaista svakakvih problema. Posebno mi je u sjećanju ostala izložba *Zlato i srebro Dubrovnik*. Kad sam izložbu iz Zagreba preselio u Dubrovnik i kad smo je ondje trebali otvoriti, iskrsnuo je veliki problem. Bile su postavljene nove vitrine, a staklo koje je trebalo stići iz Zagreba nikako da dođe. Pozivnice su već bile poslane. Dakle, predviđenog dana u šest ili sedam sati bit će svečano otvorenje. Vitrine su pune zlata, a stakla nema! Stvarno je nastala panika. No staklo je ipak došlo u posljednji čas. Tada sam ponovo počeo pušiti jer bih inače bio pojeo prste. (Smijeh.) Rekli su mi: *Daj, zapali cigaretu, bit će ti lakše*. Kad god bi se izlagalo crkveno posuđe i dragocjenosti, bilo je dosta teško i komplicirano. Izložci su uvijek morali biti u vitrinama jer, znate, naš je svijet takav, ljudi bi mogli tek tako uzeti nešto "za uspomenu". Tada je na to trebalo od početka paziti. Danas je mnogo jednostavnije – kolege koji postavljaju izložbe kažu da im treba vitrina, ona se naruči iz Njemačke, i gotovo! To su vitrine s rasvjetom i ventilacijom i – sve je u redu. U vrijeme kad sam ja postavljao izložbe svega toga nije bilo. Imao sam velik problem, recimo, sa stalnim postavom u Muzeju grada Zagreba. Moji su mi đaci došli pomagati *na lijepe oči*, odnosno bez honorara. Stakla smo stavljali na najprimitivniji način – samo na kosnik – jer nismo imali nikakve brave ni bilo što drugo. To je neusporedivo s današnjim uvjetima postavljanja izložbi.

sl.15. Postav izložbe Ordana Petevskog u Umjetničkom paviljonu, 1973. Fotookumentacija Umjetničkog paviljona u Zagrebu

J. D.: Neusporedivo je u tehničkom smislu, ali problemi mogu biti i drukčije prirode. Osim izložaba crkvenog posuđa, skupocjenih zlatnih i srebrnih predmeta, radili ste i izložbe slika i drugih izložaka, primjerice numizmatičkih u Arheološkome muzeju. To je drukčije. Kako se u vama rađala ideja o tome na koji način postaviti izložbu?

J. L.: Odat ću vam tajnu. Vrlo sam lijepo surađivao s kustosima s kojima sam radio. Kad je dr. Ljerka Radauš radila *Čaroliju niti*, sjeli smo uz kavicu i razgovarali, razgovarali... I došli do nekih rješenja do kojih ja nisam ni slutio da možemo doći, tako da smo na kraju istaknuli, primjerice, kvadrate s dugim nitima, način veza (horizontalan, vertikalni itd.), pa je to ujedno bila likovna i edukativna izložba. Ljerka je bila sretna, i ja sam bio sretan, a i publika je bila sretna. Kad je riječ o numizmatici, mislim da je taj naš postav drukčiji nego bilo gdje u svijetu. Naime, novac se obično izlaže tako da se vidi *avers* i *revers*, ali za to trebate imati dva istovrsna primjerka novca. Ako ste imali samo jedan, morali ste izložiti kopiju. No mi smo to pokušali napraviti tako da se novčić mogao pogledati s obje strane. Novčiće smo smjestili na pomične daščice, i to je bilo domišljato rješenje. Taj se način izlaganja održao u Arheološkome muzeju već dvadeset godina.

J. D.: A zašto su zidovi tamni, a svjetlost prigušena?

J. L.: Općenito sam vrlo sklon naglašavanju značenja svjetlosti. Nemojte me pogrešno shvatiti, ali meni se čini da smo zamračivanjem prostora uspjeli u nakani da on postane pomalo mističan. To je nešto dragocjeno, to je poput velikog trezora u kojemu svijetle mali novčići. Zapravo, meni je to lijepo! (smijeh) Kad je riječ o postavljanju slika, mnogi ljudi misle da ih treba samo objesiti na zid i – gotovo! Mnogi tako i postavljaju izložbe.

Ja sam, međutim, drukčije radio. Kad bih dobio zadaću izložiti slike određenog umjetnika, Postružnika ili nekoga drugog, i kad su mi ih dopremili, ja bih se zatvorio u izložbeni prostor, cijele bih noći šetao, gledao i razmještao slike. Naime, često, zaista često, dvije slike, koje obje mogu biti vrlo dobre, ne idu zajedno. Ne slažu se ili zbog formata, ili zbog boje, ili zbog teme, ili zbog nečega drugog. Tako bih nerijetko prohodao kilometre dok ne bismo pronašli pravo mjesto za svaku sliku, a nismo uvijek bili ni posve zadovoljni. Jednom se jedan naš kolega strašno razljutio jer sam neku sliku izbacio rekavši: *Ne vidim je nigdje tu unutra, ne mogu je smjestiti jer mi smeta kamo god je stavim*. Onda ju je on jednostavno objesio na zid i rekao: *Neka bude tako!* Tada sam se povukao i rekao: *Molim vas, mene izbrišite, ja to ne potpisujem, a vi napravite kako hoćete*. I to se dogodilo nekoliko puta. Postavljao sam, primjerice, jednu izložbu sitne keramike u Muzeju za umjetnost i obrt. Izložci su bili sitni, a to je trebala biti velika izložba. I onda je direktor rekao da ih "treba razvući po dvorani". Odgovorio sam kako to ne mogu učiniti jer znam da će, ako određena tri izložka ne stavim na jedan mali postament, svaki od njih nešto izgubiti, a to jednostavno "ne hoda" u tako velikom prostoru. On je tvrdio "da hoda" i ja sam se pokupio. Često je bilo tako. Ne možete uvijek biti zadovoljni, ni vi, a još manje oni s kojima radite.

J. D.: Što je presudno za rješenje postava? Je li to prostor, mogućnosti izlaganja ili nešto treće?

J. L.: Postavili ste mi vrlo bitno pitanje. Naime, riječ je o komunikaciji, o tome kako posjetitelj gleda izložbu. Babić je govorio: *Izložbu treba napraviti tako da se čita kao knjiga – slijeva nadesno*. Ali često raspoložete prostorom u kojemu je to nemoguće. Dakle, u takvim okolnostima imate suprotno kretanje, što vas na samom početku blokira jer jednostavno ne možete napraviti normalnu komunikaciju. To je jedno.

Drugo, iznimno je važna rasvjeta, odnosno činjenica imate li prirodnu ili umjetnu rasvjetu. Kad izlažete sliku, najnormalnije je da ona ima prirodnu rasvjetu, ali kad izlažete zlatni kalež, sasvim je sporedno hoćete li ga obasjati reflektorom ili staviti na sunce – to je zaista svejedno. Osim komunikacije i rasvjete, treba spomenuti i načine *legendiranja* – to su problemi koje bi morao znati svaki kustos.

J. D.: Kako rješavate problem legendi? One su na mnogim izložbama tako sitne da ih mnogi posjetitelji teško čitaju.

J. L.: Kad je riječ o legendama, ispričat ću vam nešto zanimljivo, što se uglavnom ne zna.

U starom prostoru Muzeja grada Zagreba prvi su put napisane legende na stranim jezicima.

U to smo vrijeme tek sanjali da će u Muzej dolaziti i strani posjetitelji. I još nešto, prvi je put organizirana dija projekcija. To je, naravno, tada bilo napredno i novo iako je neusporedivo s današnjim čudima tehnologije u muzejima. No meni je drago da je to bilo vrlo rano i da se dogodilo baš u MGZ-u zahvaljujući krasnom čovjeku – dr. Franji Buntaku, koji je bio više nego direktor, bio je "tata". Bilo je stvarno lijepo, ali toga više nema.

J. D.: S kojim muzejima najviše surađujete?

J. L.: Pokušao sam to zapisati. To su zagrebački muzeji: Muzej grada Zagreba, Arheološki muzej, Školski muzej, Povijesni muzej, Muzej za umjetnost i obrt, Etnografski muzej, Prirodoslovni muzej, Muzej Mimara, Klovićevi dvori, Gliptoteka HAZU, Umjetnički paviljon, Moderna galerija... Ne znam ni sam s kojim sam sve muzejima surađivao. S nekima više, s nekima manje. Dosta sam radio sa Školskim muzejom, no sve su to bile manje izložbe, ali je uz svaku uvijek bio objavljen plakat. Često sam radio i rješenja plakata. Evo, vidite, ovo je jedan od mojih prvih plakata, za izložbu *Zaštita prirode i turizam* u Umjetničkom paviljonu.

J. D.: Jeste li postavljali izložbe u inozemstvu ili izvan Zagreba?

J. L.: U inozemstvu sam radio izložbe u Kijevu, Parizu i Strasbourgu. U Hrvatskoj sam ih postavljao, primjerice, u Rijeci, Zadru, Trogiru, Osijeku, Vinkovcima, Vukovaru i Đakovu.

J. D.: Imate li, neću reći baš tremu, ali zazor kad prvi put dođete u neki prostor u kojemu trebate postaviti nešto što mora postići određeni cilj?

J. L.: To baš i nije jednostavno. Kad idete, recimo, u Strasbourg... Tamo sam išao s tremom jer nisam znao ni to kakve su mogućnosti vješanja slika, nisam znao ništa! Bilo je dosta hrabro otići tamo. Srećom, sve je dobro prošlo.

Pričaju mi kolege koji su nedavno postavljali izložbe u Rimu da su imali isti problem: dođete u prostor u kojemu vam kažu da ne smijete zatvoriti nijedan vitro ili neki otvor. Nailazite na tisuću zabrana koje su normalne i logične, ali vas mogu sputavati.

J. D.: Što je najvažnije u vašem poslu? Je li to ideja, način rada? Jeste li skloniji individualnome ili grupnom radu?

J. L.: Ne volim velike grupe jer onda ima previše ideja, ali rado prihvaćam suradnju s kustosom ili s direktorom, tj. s jednom osobom. Mislim da je to potrebno.

Vrlo je važno tko vam je pomoćnik. Imao sam sreću i pomagali su mi vrlo dragi ljudi koji su znali dobro obaviti ono što sam od njih tražio. Kad smo radili kompletan postav u Kapetanskoj kuli u Bihaću, vitrine smo izrađivali u Zagrebu i kad smo ih dopremili u izložbeni prostor, sve je štimalo na milimetar! Kad bi, sad već pokojni, gospodin Štef Novak nešto izmjerio i napravio, nije bilo ni najsitnijeg odstupanja. Bio je takav čovjek. Jednako kao i stolar Štef iz Muzeja grada Zagreba ili majstor Vinko iz Galerije Klovićevi dvori. Imao sam nekoliko ljudi u koje sam se uvijek mogao pouzdati. To su ljudi koji znaju svoj posao, a to je vrlo važno. Jer, ne možete sve obaviti sami.

J. D.: Kako doživljavate reakcije posjetitelja, publike?

J. L.: Najčešće ljudi ništa ne kažu. A kad vam netko čestita, onda znate da je posao dobro obavljen. Najvažnije je da bude zadovoljan kustos odnosno autor izložbe i da vi budete zadovoljni. Bilo mi je drago dobiti pohvale za postav izložbe Otona Postružnika. Nakon otvorenja bili smo na večeri, a Oton mi je poslije napisao pohvalu. To me zaista razveselilo. Zbilja! Ni honorari tada nisu bili bogzna kakvi, ali je u svemu tomu bilo nekakve radosti.

J. D.: Kako su autori prihvaćali vaš likovni postav? Jesu li sudjelovali u njemu?

sl.16. Izložba *Zagreb nekad i danas*, Radničko sveučilište "Moša Pijade"; Joža Ladović koncipirao je ovu konstrukciju za pokretne izložbe koje su bile postavljene u tvornicama i školama.
snimio: Josip Vranić, MGZ fototeka

J. L.: Jesu. Kad sam radio drugu Gecanovu retrospektivu, onu u Umjetničkom paviljonu, on je već bio vrlo bolestan. Javili smo mu telefonom da je izložba gotova i da bude bez brige. No on nije mogao izdržati pa je došao, zajedno sa svojom medicinskom sestrom. To je stvarno bilo dirljivo, naježim se kad se toga sjetim. Čovjek nakon pedeset godina gleda svoje radove koje cijelo to vrijeme nije vidio! Drhtao je, bio je toliko uzbuđen, uopće nije razmišljao o tome kako je izložba postavljena, bio je presretan jer vidi tu svoju "djecu" na okupu.

Bilo je i ljudi koji su drukčije reagirali. Jednom sam postavio izložbu Vilima Svečnjaka i autor je bio prezadovoljan: *Ah, izvrsno, krasno!* Onda je došla Bela, Krležina supruga, s kojom je Svečnjak bio vrlo dobar prijatelj, i rekla: *Znaš, ali ovaj lvek, on bi moral jedno bolje mesto imati.* Onda je on skinuo sliku i upitao Belu kamo bi je ona stavila. Pokazala mu je mjesto i on je objesio sliku. Pozvao sam ga na stranu i rekao mu: *Ako vam Bela postavlja izložbu, ja zbilja nemam ništa protiv. Doviđenja i poštovanje! Ja odlazim!*

I stvarno sam otišao, ali razljučen bez razloga. Naime, na kraju nitko nije uočio da je slika na pogrešnome mjestu. Nitko! Vidite, u različitoj životnoj dobi imate različite reakcije. Dok je čovjek mlad, tome pridaje veću pozornost. Danas na to vrlo mirno gledam. Jedanput me jedan kolega pitao: *Kako si mi mogao tu sliku objesiti na visinu neću reći čega?* Odgovorio sam: *Hodi tamo, pa je premjesti. Ja sam mislio da je tako dobro.* Taj čovjek još ni danas ne razgovara sa mnom. Eto, vidite. To je zbilja blesavo jer nema razloga za takve reakcije.

J. D.: Čiju biste izložbu najradije postavili, i gdje? Što vam je želja?

J. L.: Sad ćete se možda nasmijati. Imam jednu malu, tajnu želju – da u nekom nevelikom prostoru, ne znam kojemu, napravim vlastitu izložbu. Eto! Ali mislim da to neću ostvariti jer sam već prestar. Inače, zbilja slikam, pokazat ću vam svoje slike.

J. D.: Koliko imate radova koje biste željeli izložiti?

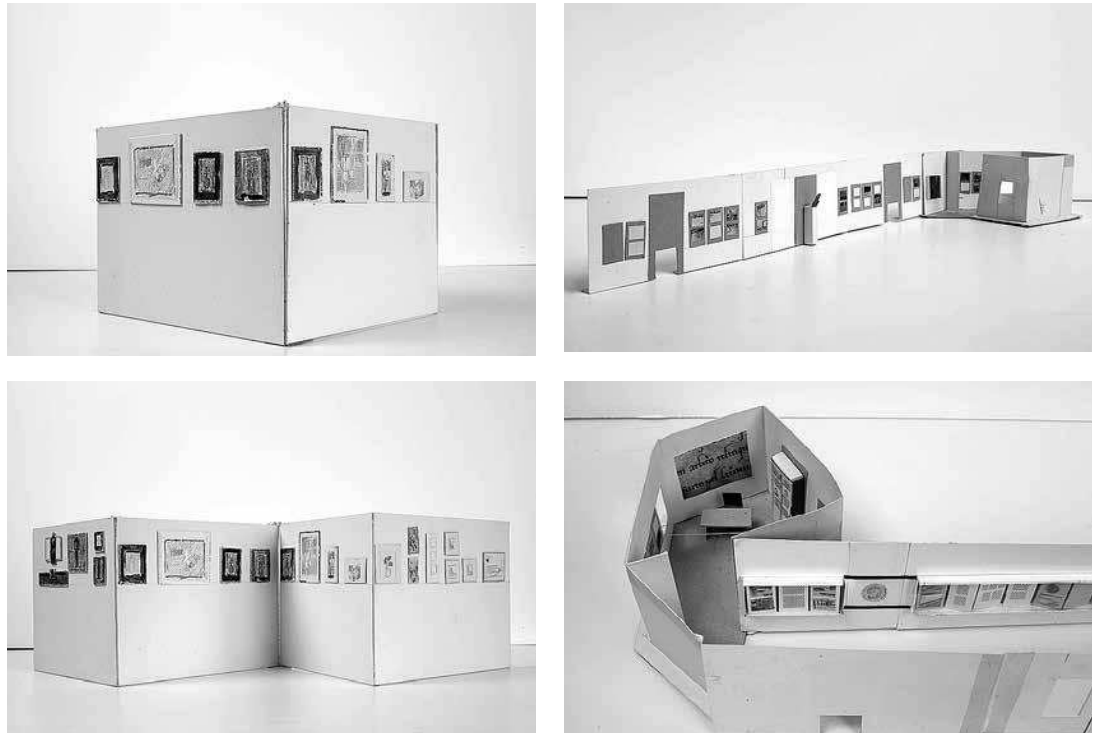
J. L.: Desetak.

J. D.: Zašto ste samo sebe zatajili?

J. L.: Nisam se zatajio. Pripadam jednom drugom vremenu, a ne mogu ljude vraćati u prošlost. Ne mogu se promijeniti, niti to želim.

J. D.: Jeste li zadovoljni onim što ste u životu napravili?

J. L.: Mnogo je toga napravljeno, ali ima i mnogo onoga što nije, kao i u svakom životu. Dakle, moj je život vrlo običan.

sl.17. -20. Maketa izložbe *Slavonac i zemlja, Gijuro Pilar - svestrani prirodoslovac*, Hrvatski prirodoslovni muzej, 1993.

J. D.: Možete li za sebe reći da ste bili vrijedni?

J. L.: Ne znam jesam li baš bio vrijedan, ali nisam bio lijenčina, zaista nisam bio lijen.

J. D.: Gospodine Ladoviću, najsrdačnije vam zahvaljujem na razgovoru za Personalni arhiv zaslužnih muzealaca MDC-a.

J. L.: Hvala vama. Bilo mi je drago razgovarati s lijepom damom.

Transkript: Vesna Bujan

Zagreb, 20. rujna 2014.

PERSONAL ARCHIVES OF MERITORIOUS MUSEUM PROFESSIONALS: JOŽA LADOVIĆ

Josip Ladović was born in 1928 in Zagreb and was schooled at the Classics High School.

At the Faculty of Humanities and Social Sciences in Zagreb in 1952 he took a degree in art history. His first job was in the Croatian Conservation Institute (the Conservation Department) in Zagreb, then in the Workers' University and in the Institute for the Protection of Monuments, where he was engaged on conservation operations.

Ladović worked with almost all the museums in the city of Zagreb, and created their permanent displays.

His most important creations are the Numismatic Collection of the Archaeological Museum in Zagreb, Gold and Silver of Dubrovnik, among others. He worked very productively with many curators, and with Jelka Ribarić Radauš he set up the ethnographic exhibition "Play of Magical Threads".

He worked on the set-ups of exhibitions of well-known painters – of Postružnik, Svečnjak and Gecan as well as many others, and worked with a good many museums (Museum for Arts and Crafts, Zagreb City Museum, Croatian Schools Museum, Klovicevic dvori Gallery and many others outside Zagreb). He fulfilled his ambitions as a painter with the making of posters, although as a painter he never showed his work to the public.

His work was acknowledged by the award of the Order of the Croatian Daystar with the Figure of Marko Marulić and the Prize of the Association of Conservators of the Republic of Croatia.